

ORIENT-INSTITUT ISTANBUL

Newsletter Bahar 2023

Künye

Orient-Institut Istanbul
Susam Sokak 16 D.8
TR - 34433 Cihangir - Istanbul

Tel: +90 - 212 - 293 60 67
Fax: +90 - 212 - 249 63 59
E-Mail: oiist@oiist.org

Editoryal sorumluluk: Richard Wittmann
Editoryal ekip: Judith I. Haug ve Andrea Selimoğlu
Design Ioni Laibarös, Berlin
www.laibaroes.de
Çeviri: Fügen Uğur

Ön ve arka kapak: © Richard Wittmann

Bu bülten bir Orient-Institut Istanbul yayınıdır; ve yılda iki kez yayımlanmaktadır. Enstitüden ücret ödemededen temin edilebilir.
Kullanılan fotoğrafların ve görsellerin hakları, kaynakları Orient-Institut Istanbul'a aittir veya ayrıca belirtilmiştir.

www.oiist.org

İçindekiler

Müdürün önsözü	4
Kişiler	7
Araştırma Faaliyetleri	8
Konuk Bilim İnsanları ve Bursiyerler	15
Kısa Haberler	19
Yayınlar	22
Etkinlikler	27
Kütüphane	30

Son bültenimizi ilkbaharda yeni enstitü binasına geçip geçemeyeceğimiz henüz kesinlik kazanmadı diyerek bitirmiştik. Üzülüm, ama taşınmamız ancak sonbaharda mümkün olacak. Buna rağmen yeni binadaki inşaat çalışmaları ve eş zamanlı sürdürdüğümüz taşınma hazırlıkları çok emek, zaman ve yaratıcılık gerektirdi. Ne yazık ki henüz sonuçları gururla takdim etmemiz mümkün değil. Yine de böyle bir tadilat sırasında yaşanan gecikmelerin, eksikliklerin ve güçlüklerin neden olduğu sorunlar Şubat ayında yaşadığımız deprem felaketinin yarattığı şok ve dehşetin karşısında önemsiz kaldı. Deprem, Türkiye'nin on ilini ve Suriye'nin kuzeyinin önemli bir bölümünü doğrudan etkiledi, ama dolaylı tesirleri tüm ülkeye yayıldı. Hayatlarını kaybeden insanları derin bir üzüntü ile anıyorum. Böyle bir felaket enstitünün çalışmalarında da değişikliklere yol açtı. Çok farklı veçheleri olan bu değişiklikler arasından ülkede yabancı bir araştırma kurumu olarak çalışmanın ne anlama geldiğini de gösteren ikisi dile getirmek istiyorum. Birincisi, bağlı olduğumuz kurum olan Max-Weber-Stiftung'un bize kaynaklarını sunduğu, beşeri veya sosyal bilimler alanında üniversite eğitimlerine devam eden ve depremden doğrudan etkilenerek ekonomik imkânlarını tamamen kaybeden öğrencilerin eğitimlerini tamamlayabilmeleri için yararlanabilecekleri burslar.

Dile getirmek istediğim ikinci nokta da çalışanlarımızdan Dr. Melike Şahinol sayesinde enstitümüzün depremle ilgili bilimsel tartışmaların yürütüldüğü bir yer haline gelmiş olması. Bizler sismolog değiliz, ama burada önemli olan disiplinler arası çalışmak ve bu da bizim özelliklerimizden biri. On binlerce insanın ölümüne neden olan yalnızca yer sarsıntıları değil, aynı zamanda da insan yerleşimlerini orada yaşayanlar için bir ölüm tuzağına dönüştüren ekonomik, politik, teknik

ve toplumsal düzendi. Bu nedenle Melike Şahinol'un organizatörlüğünde haziran ve temmuz aylarında gerçekleştirilen bir disiplinler arası çevrim içi konferans dizisi hazırlandı. Bu konferansların dili Türkçe ve konu kentleşme, medya bilimleri, sosyoloji, sismoloji, halk sağlığı ve travma psikolojisi açılarından ele alınır, YouTube'da da mevcuttur.

Yeni enstitü binasındaki çalışmaların ve depremin bilimsel faaliyetlerimize çok büyük etkileri oldu. Bu nedenle normal çalışmalarımızın devam ettiğini ve verimli sonuçlar aldığımızı belirtmeyi çok önemsiyorum. Sosyal bilimler alanındaki araştırmalar büyük olaylardan, parlak etkinliklerden veyahut sıra dışı doruk noktalarından ziyade gündelik, sade, sabırla yürütülen ve rahat bırakıldığı ölçüde verimli olan çalışmalardan beslenir. OII gibi bir enstitünün görevi de, tavsamayan ama rahatlık içinde yürütülen gayretli çalışmalar, dikkatli ve eleştirel bir bakış zaviyesi ve hiç dinmeyen bir merakla sahip, gerektiğinde yan yollara da sapmaktan çekinmeyen bir akademik pratik için gereken koşulları sağlamaktır. İlerleyen sayfalarda gayret, eleştiri ve merakın bu şekilde toplanmış meyveleriyle dolu bir sepet sunuyoruz size.

Bunların arasından beni özellikle etkileyen birisinden kısaca söz etmek istiyorum. Aziz Mahmud Hüdayi, Osmanlı İmparatorluğu'yla ilgilenen her bilim insanının tanıdığı bir sufidir. Hüdayi Halveti tarikatının şeyhlerinden ve hem entelektüel hem siyasi açıdan muhteşem bir kişiliktir. 16. ve 17. yüzyıllarda İstanbul'da çok uzun yıllar boyunca faaliyet göstermiş ve Halvetiye'nin Celvetiye dalını kurmuştur. Ortodoks sünnetiyle sufizmi arasında Osmanlılara has bağını kuran ve bu şekilde de İslam'ın Türkiye'de bugüne kadar devam eden geleneğinin yaratımında rol almış başlıca aktörlerden biridir. Onun kurduğu

ve çok sayıda vakıf sayesinde fevkalade zengin olan dergâh, Üsküdar'ın bir semtine bugüne kadar damgasını vuruyor. Sözü geçen semt Hüdayi'nin zamanında şehrin dışında kalıyordu; İstanbul'un büyümesiyle bugün artık merkezde yer alıyor.

Araştırmacımız Dr. Esther Voswinckel-Filiz kitabında (bkz. sayfa 25) bu dergâhın ve içinde yer alan Hüdayi'nin mezarının, İstanbul, oranın inançlı ziyaretçileri, mekânın çalışanları veya Türkiye'nin dini ve entelektüel alanı için ne anlama geldiğini, bu anlamların etrafında biteviye gelişen tartışmaları ve mücadeleleri ayrıntılı biçimde araştırıyor. Kitap, Hüdayi'nin mezarının baş tarafında yer alan ve azizi sembolize eden türbana ayrılmış bir bölümle, yani tamamen cismani bir nesnelleştirme ile sona eriyor. Çok dikkatli gözlemlere ve analizlere dayanan bu kitapta beni en fazla etkileyen bölüm ise toz ve tozun dergâh için önemine ayrılmış kısa bölüm. Bu bölüm özünde kavranılmaz olana antropolojik bir kavrayış getirmeyi başarıyor. Benim için önemli olan bir başka nokta da yazarın çok çocuklu bir anne olmasına rağmen bu şahane çalışmayı tamamlayabilmiş olması. Burada kullandığım „olmasına rağmen“ ifadesinin yerine „olarak“ kelimesini koymak ve bir süre sonra da böyle bir cümleyi kurmaya gerek bile duymamak bizim hem Orient-Institut'ta hem de Max-Weber-Stiftung'da ulaşmak istediğimiz bir hedef. Ama itiraf etmeliyim ki „olmasına rağmen“ ifadesi tüm çabalarımıza rağmen henüz doğru ifade olmaya devam ediyor.

Bu önsöze yeni enstitü binasından bahsederek başladım. Şimdi bitirirken de şu anki ana binamızın bulunduğu Susam Sokağı'na ve yan binamızın yer aldığı Kumrulu Sokağı'ndan veda etmek istiyorum. Kısa süre önce burada Prag'daki Bilimler Akademisi'ndeki partner-

lerimiz ile birlikte bir atölye çalışması gerçekleştirdik. Konu Osmanlı olarak başlayan ve daha sonra ulus devlet mensupları olarak devam eden biyografilerdi (bkz. sayfa 31). İki gün boyunca, tarih ve bireysel hayatların tarihi daha iyi anlayabilmek için nasıl daha verimli kullanılabileceği konusunda yoğun tartışmalar sürdürdük. Bu iki gün biraz da hüznle dolu geçti. Hem balkonlarımızın manzarasını hem de cam asansörümüzün ve onun küçük oturma sırasını özleyeceğim. Daha yaz bitmeden bütün bunlar için "geride kaldı" diyeceğiz.

Bültenimizi ilgi ve keyifle okumanızı diliyorum!

Prof. Dr. Christoph K. Neumann
Orient-Institut Istanbul Müdürü

Türkiye'nin doğusunda yaşanan deprem Orient-Institut çalışanlarının gönüllü çabaları ve depremden etkilenen üniversite öğrencilerine sunulan MWS özel bursları

6 Şubat'ta Türkiye'nin doğusunun büyük bir bölümü Kahramanmaraş merkezli çok yıkıcı iki depremle sarsıldı.

Bu bölgede bir asırdan uzun bir süredir görülmemiş büyüklükteki bu depremler komşu Suriye topraklarının da bir bölümünü yıkıcı biçimde etkiledi. Türkiye'nin on ilinde on binlerce insan öldü, daha fazla sayıda insan da yıkılan binaların enkazı altında kaldı ve yaralandı. Depremler yüzbinlerce insanı evsiz bıraktı, hayatlarının temelini yok etti, ağır kış şartlarında tarifsiz fiziki ve psikolojik acılara yol açtı. Bilinen en eski insan yerleşimlerinin yer aldığı bu bölgede binlerce yıl boyunca yaşamış farklı kültürlerin yarattığı çok sayıda mimari eser ve kültürel miras bir daha yerine konulamayacak şekilde yok oldu.

Orient-Institut'un pek çok çalışanı ya iş arkadaşları ve öğrencileri ya da bölgede yaşayan tanıdıkları ve yakınları aracılığıyla yaşanan inanılmaz büyüklükteki felaketin etkilerinden doğrudan haberdar oldular. Pek çoğu hızla yardım faaliyetlerine katıldı, bağış yaptı, yiyecek ve acil ihtiyaç duyulan yardım malzemeleri topladı. Max Weber Stiftung, enstitü yönetimiyle yaptığı görüşmeler sonucu bölgede depremden doğrudan etkilenmiş öğrencilere eğitimlerini tamamlayabilmeleri amacıyla ve enstitü aracılığıyla verilmek üzere bir özel burs fonu oluşturdu. Enstitünün CMO projesinde görev yapan Dr. Nihan Tahtaışleyen Boğaziçi Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesi'ndeki meslektaşlarının da yardımıyla bölgedeki üniversitelerde ilgili kişilerle ilişkiye geçti ve kısa süre içinde eğitimlerini tamamlamak için özellikle yardıma ihtiyaç duyan öğrenciler tespit etti. Bu şekilde kapsamlı bir liste oluşturuldu ve Orient-Institut bünyesinde kurulan seçici komite, bu listeden başarılarıyla öne çıkan dört öğrenci seçerek onlara Max Weber Stiftung'un sunduğu bir ya da

iki yıllık bursların verilmesini sağladı. Bu dört burslu öğrencinin tümü deprem bölgesinde yaşıyor, deprem sonucunda yakınlarını ya da evlerini kaybetmiş durumdadır ve yardım almadan eğitimlerine devam etme şansları yoktu. Bu öğrencilerin bursları Nisan ayında ödenmeye başladı. Eğitimlerine Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde, Ankara Ortadoğu Teknik Üniversitesi'yle Berlin Humboldt Üniversitesi'nin birlikte yürüttüğü Sosyal Bilimler Programı'nda, Mersin Üniversitesi Gazetecilik Okulu'nda ve Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Master Programı'nda öğrenimlerine devam ediyorlar.

Aylin Zafer

Kütüphanenin yeni elemanı

Aylin Zafer Ocak 2023'te Orient-Institut İstanbul'un kütüphane ekibine katıldı.

Frankfurt / Main'da siyasi bilimler ve türko-loji eğitimini tamamladıktan sonra Goethe-Universität Frankfurt'ta araştırmacı olarak görev yaptı. Ardından Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen'de (Göttingen Aşağı Saksonya Devlet ve Üniversite Kütüphanesi'nde) ve Landesarchiv Baden-Württemberg, Generallandesarchiv in Karlsruhe'de (Baden-Württemberg Eyalet Arşivi'ne bağlı Karlsruhe Genel Eyalet Arşivi'nde) çalıştı.

Orient-Institut İstanbul'da monografilerden ve e-yayınlardan sorumlu. Görevinden artan zamanlarda kenti ve ülkeyi keşfetmek, kent kütüphanelerindeki kitapları karıştırmak istiyor.

Aylin Zafer, Haziran 2016'dan beri Orient-Institut İstanbul kütüphanesinde görev yapan ve ilkbaharda emekliye ayrılan Bernd Dieges'in yerine geldi.

Orient-Institut İstanbul Bernd Dieges'in kişiliğinde son derece yetkin, uyumlu ve güvenilir bir iş arkadaşına veda etti. Kendisine bundan sonrası için en iyi dileklerimizle iletiyoruz.

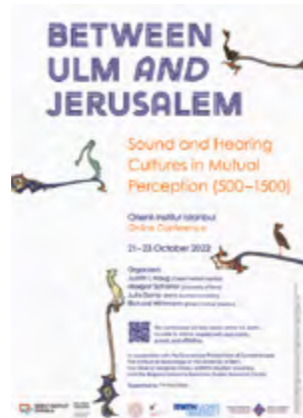
Aylin Zafer Foto: © Nevin Tuncer

PD Dr. Judith I. Haug

Konferans: "Between Ulm and Jerusalem. Sound and Hearing Cultures in Mutual Perception (500 – 1500)"

Orient-Institut Istanbul 21–23 Ekim 2022 tarihlerinde Fener Rum Patrikhanesi ve Boğaziçi Üniversitesi Bizans Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ile birlikte seslerin ve işitmenin karşılıklı algılanması konulu uluslararası ve transdisipliner bir konferans düzenledi.

Bir taraftan *sound studies* ve *sensory studies* bugün artık sosyal bilimlerden tarihsel bir yaklaşıma sahip olanlar içinde kendine yer edinmiş durumda, diğer taraftan da kültür ilişkisi ve "yabancı olan" deneyiminin biçimleri ve fonksiyonları konusunda yoğun araştırmalar yapılmaktadır. Buna rağmen ses ve sesin bölgeler arası karşılaşmalar bağlamındaki fonksiyonlarla ilgili yoğun tartışmalar derince araştırmalara henüz pek konu olmamıştır. Konferans, 500 ve 1500 yılları arasındaki dönemde ses aracılığıyla yaşanan kültür karşılaşmaları algılarının ve yorumlarının izlerini sürerek bu yolda bir deneme gerçekleştirmeye çalıştı.

Keynote konuşması için Nikolas Jaspert'i (Heidelberg) kazanmak mümkün olmuştu. Jaspert sunumunda belli başlı fenomenleri – hareketlilik, *otherness/othering* ve işitsellik – İber yarımadasında Hristiyanlar, Yahudiler ve Müslümanların karşılaşmaları örneğinde disiplinler bir kesişim alanı olarak sundu, metodik zorlukları ve içeriğe dair potansiyelleri özetledi. Konunun uzmanlarının ve genç bilim insanlarının sunduğu 14 farklı tebliğde çeşitli bakış açıları ve genellikle Batı ağırlıklı gerçekleşen araştırmalarda bugüne dek kendine daha az yer bulabilmiş kaynaklar tanıtıldı.

Konferansta özgün ses algıları için de bir alan açıldı: Thilo Hirsch (Bern) ve Mehtap Demir'in (İstanbul) sundukları *lecture demonstration*, müzik enstrümanı yapımında bölgeler arası aktarım süreçlerini görünür ve duyulur kıldı. Konferansın köşe taşlarından biri de Patrikhane'de düzenlenen bir ayine katılmak oldu. Konferans katılımcıları bu ayin sırasında Bizans kilise müziğini kendi liturjik bağlamında yaşayan bir gelenek olarak deneyimlediler. Ayinin ardından Patrikhane kantoru Panagiotis Neochoritis psaltik sanat, tarihi ve temel etik ilkeleri konusunda bir sunum yaptı.

Etkinliğin içeriğini Judith I. Haug (Orient-Institut Istanbul), Julia Samp (RWTH Aachen) ve Margret Scharrer (Bern Üniversitesi) tarafından ve Richard Wittmann (Orient-Institut Istanbul) ortaklaşa bir araya getirdiler. Fritz Thyssen Stiftung'a cömert maddi destekleri için teşekkür ediyoruz. Konferans sunumlarından oluşacak kitabın hazırlıkları devam ediyor.

PD Dr. Judith I. Haug Orient-Institut Istanbul'da „Osmanlı İmparatorluğu'nda ve Türkiye'de Müzik" araştırma alanının sorumlusudur.

Dr. Ruth Bartholomä

Dil Bilimleri araştırma odağından etkinlikler

Planlanan atölye çalışması: "Linguistic Landscape of Istanbul: Possibilities and Prospects"

Enstitünün dil bilimi araştırmacısı Dr. Ruth Bartholomä, Prof. Dr. Christoph Schroeder (Potsdam Üniversitesi) ve Prof. Dr. Bülent Bilmez (İstanbul Bilgi Üniversitesi & İstanbul Büyükşehir Belediyesi) ile birlikte "Linguistic Landscape of Istanbul: Possibilities and Prospects" başlıklı iki günlük bir atölye çalışması hazırladı. Atölyenin Şubat 2023'te yapılması planlanmıştı, ancak 6 Şubat'ta ve sonrasında Türkiye ve Suriye'de yaşanan büyük depremlerin öngörülemez etkileri nedeniyle etkinlik 2023 sonbaharına ertelendi.

"Linguistic Landscape" araştırmaları dilin kamusal alanda temsili – örneğin sokak ve dükkan levhaları, reklam panoları, düzenleyici ve bilgilendirici levhalar veya da grafitiler – ile ilgileniyor. Orient-Institut Istanbul'la Potsdam Üniversitesi'nin işbirliği içerisinde devam eden İstanbul metropolü ile ilgili merkezi öneme sahip bir araştırma projesi, şehrin iki bölgesinden (Kumkapı ve Tarlabası) toplanan veriler içeren bir derlem bir araya getirerek ampirik veri temelini önemli ölçüde genişletmesini mümkün kılabilir niteliktedir.

2022 yaz aylarında yapılan bir Call for Papers üzerine çok sayıda bilim insanı, başta İstanbul'un Linguistic Landscape'i olmak üzere çeşitli Türk ve Türk dilleri bağlamları içinde ilgili pek çok ilginç proje ile çağrıya yanıt verdi. Sunulan özetlerin arasından tamamlanmış ya da halen devam eden araştırma projelerini konu alan dokuz bildiri seçildi. Atölyenin amacı yalnızca bu çalışmaların tanıtılması değil, aynı

zamanda da katılımcılar arasında yoğun bir bilgi alışverişi de hedefleniyor. Zira İstanbul ile ilgili bir dizi proje vara da bunların arasında haber alışverişini sağlayan bir iletişim ağı mevcut değil. Atölye böylece katılımcılar arasındaki tartışmalar için hem tematik hem de teorik ve metodik açıdan pek çok yüksek potansiyelli bağlantı noktası ortaya çıkarabilir.

Atölye çalışmasını önceleyen akşamda herkese açık gerçekleştirilecek bir keynote sunumu atölyenin açılış şeklinde öngörülmektedir. Sunumda Prof. Dr. Florian Coulmas (Duisburg-Essen Üniversitesi) "The Linguistic Landscape: What We Can Learn from It" başlığı altında Linguistic Landscape ve siyaset, tarih ve yasama bağlantılarını inceleyecek.

Çok dilli levha, Kumkapı, İstanbul (Tavasiçemesi Sokağı, 19 Şubat 2023)
Foto: © Ruth Bartholomä

“Feriköy Protestan Mezarlığı Araştırmaları: Türkiye’de Dörtüzyü Yıllık Protestan Varlığının Tanıklığı” araştırma odağından etkinlikler

Dr. Richard Wittmann

Eski bir haritayla eski ve saygın bir ailenin arması: Feriköy Protestan Mezarlığı’nda tesadüfen bulunanlar.

Bilimsel çalışmalar sırasında ne kadar sistematik bir yaklaşıma sahip olsanız da bazen bir tesadüf size yardımcı olur ve ilgi çekici tarihsel bulguların ortaya çıkmasını sağlar. Feriköy Protestan Mezarlığı’nın Almanca bölümünde kısa bir süre önce 19. yüzyıldan kalma ve Alman bir bilim adamına ait bir mezarın yeri böylece tespit edildi. 18. yüzyıldan Kuzey Almanyalı bir soylunun mezarı da aynı şekilde keşfedildi. Adı geçen asilzadenin İs-

tanbul’a seyahat etmiş olduğu dahi bilinmiyordu.

Andreas David Mordtmann (1811 – 1879), aralarında coğrafya ve Osmanlı tarihinin de bulunduğu çok sayıda disiplinde bilim adamı olarak şöhret kazanmıştır. Birçok yazıları bugün hâlâ alıntılanmaktadır. Aynı zamanda diplomat ve Bab-ı Âli’de Hansa şehirleriyle Oldenburg Prensiği temsilcisi idi. Daha sonra Osmanlı hizmetinde ticaret hâkimi olarak görev yaptı. Bir Protestan olan Mordtmann’ın Feriköy mezarlığında defnedildiği mezarlık kayıtlarından biliniyordu. Ama bilindiği kadarıyla adına bir mezar taşı yoktu. Mezarlığın dijital planını hazırlarken bölgenin 20. yüzyılın ilk on yıllık bölümünden kalma tarihi haritayı bir büyüteçle incelerken küpküçük el yazısı harflerle yazılmış “Mordtmann” adına rastladım. İşaret edilen mezar, Alman cemaatinin birçok önde gelen üyelerinin yattığı bir bölgede bulunan yazısız olmayan bir taş sahıptir. Her şey birbiriyle uyumluydu ve en sonunda yıllarca çözülmemiş bir bilmece çözülmüş oldu. Bu tesadüfi keşfin yarattığı sevinç ve heyecanın sanki haddi yoktu!

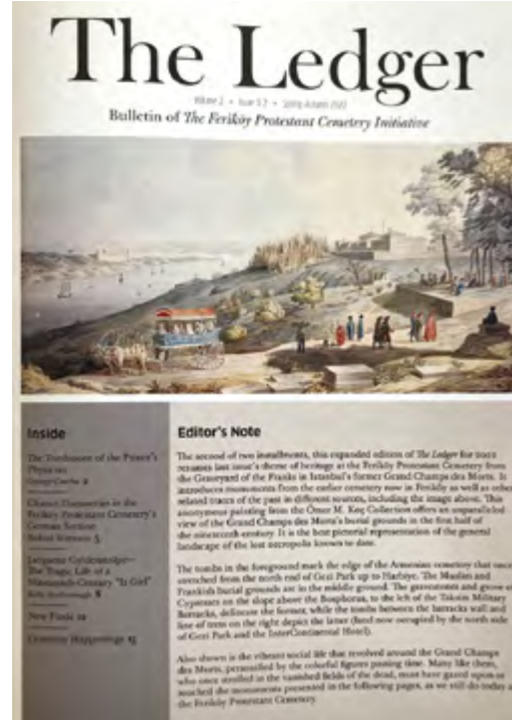
Kuzey Almanyalı bir soy araştırmacısı bana savaş öncesinden kalma, Mecklenburglu bir kadın asilzadeye ait bir mezar taşı fotoğrafı göndermiş ve böylece beni Maria Magdalena Elisabeth von Zegelin’in (1736 – 1766) izini sürmeye yönlendirmişti.

Söylediğine göre fotoğraf Feriköy Mezarlığı’nda çekilmişti. Bu kez de bir bahçıvan makası ve bir çalı bıçağı söz konusu asilzade mezarını bulmama yardımcı oldu. Bu asilzade, Prusya Elçisi Christoph von Zegelin’in (vefat tarihi 1809) İstanbul’a vardktan he-

men sonra lohusa yatağında hayatını kaybeden eşiydi. Muhtemelen bu nedenle de İstanbul’da onunla ilgili herhangi bir belge kaydı bulunmuyordu, çünkü ölmeye önce kamusal hayata katılma fırsatı bulamamıştı.

Her iki mezar da Almanya Dışişleri Bakanlığı’na sunulan finansman başvurularının olumlu sonuçlanmasının ardından restore edilecek. Mezar taşlarına ilişkin ayrıntılı bilgileri *The Ledger* dergisinin güncel sayısında (Cilt 2, 2022), No 1 – 2, 5 – 7 bulabilirsiniz. Burada

Feriköy Protestant Cemetery Initiative üyeleri araştırmaları ile ilgili bilgi veriyor.

“Feriköy Protestan Mezarlığı Araştırmaları: Türkiye’de Dört yüz Yıllık Protestan Varlığının Tanıklığı” araştırma alanından etkinlikler

İstanbul Feriköy Protestan Mezarlığı’nın “Avrupa’da Önem Taşıyan Mezarlık” olarak resmen tanınması vesilesiyle düzenlenen kutlama etkinlikleri

Feriköy Protestan Kilisesi Danışma Kurulu, 8 Aralık 2022’de yedi ülke tarafından uluslararası ölçekte yönetilen mezarlıkta, diplomatik temsilcilerin ve davetlilerin katılımıyla bir kutlama etkinliği düzenledi. Kutlamanın nedeni, İstanbul’un merkezindeki tarihi mezarlık alanının, bir müteahhis tarih cemiyeti olan *Association of Significant Cemeteries in Europe* (ASCE) tarafından 2022 sonbaharında resmen “Avrupa’nın önemli bir mezarlığı” olarak tanınmasıydı. Etkinlik, Feriköy’deki kısa süre önce restore edilmiş İngiliz neogotik tarzındaki kilisede gerçekleştirildi. Söz konusu unvan, bu mezarlıkta gömülen kişilerin Türkiye’nin toplumsal tarihi açısından önemiyle mezarlık alanının İstanbul kentgörünü-mü içindeki tarihi bir mimarlık anıtı önemiyetini teyit ediyor. Feriköy bilimsel danışma kurulunun kurucuları arasında yer alan Dr. Brian Johnson (ARIT) ve Dr. Richard Witt-

mann yaptıkları konuşmalarda mezarlık ve burada gömülü kişilerle ilgili araştırmalarından söz ettiler. İki bilim insanının mezarlıkta defnolmuş kişiler hakkındaki araştırmalarla ikisi tarafından hazırlanan bir bilirkişi raporuyla birlikte, bu önemli mezarlık statüsünün verilmesinin temelini oluşturmuştur.

Bu şekilde elde edilen özel statü, alanın kent sakinleri ve Türkiye’ye dair toplum bilimsel araştırmalar için önemini hatırlatmaya da, planlanan bir dizi restorasyon ve araştırma çalışmasının gerçekleştirilebilmesine de yarayabilir. Kutlama etkinlikleri Almanya Başkonsolosu Johannes Regenbrecht’in verdiği solo flüt konseri ve Afra Hämmerli yönetimindeki Alman Büyükelçilik Okulu korosunun söylediği Noel şarkılarıyla sona erdi.

Feriköy Protestan Mezarlığı’nın ASCE tarafından tanınması ile mezarlık “Avrupa’nın Önemli Mezarlıkları Kataloğu”na da girdi. (<https://www.significantcemeteries.org/2022/08/ferikoy-protestant-cemetery-istanbul-turkey.html>).

Dr. Richard Wittmann Orient-Institut Istanbul’da “Feriköy Protestan Mezarlığı: Türkiye’de Dört yüz Yıllık Protestan Varlığının Tanıklığı” başlıklı araştırma alanını yönetmektedir.

Dr. Melike Şahinol

COVID-19 Anlatıları: Cinsiyet ve Hastalığın Toplumsal Deneyimi

Dr. Şahinol’un Dr. Emine Öncüler Yayalar (Bilkent Üniversitesi) ile birlikte yürüttüğü proje, hastalık sürecine ilişkin anlatılara odaklanıyor. Proje amacı COVID-19 sırasında meydana gelen ve sağlık ve hastalık arasındaki sınırların birbirine geçtiği normatif demarkasyonları incelemektir. İnsanlar, muhtemelen teşhis edilmemiş semptomlar ve hastalıklar karşısındaki davranışlarıyla bu sınır çizgileri boyunca nasıl hareket ediyor? Nasıl destek alıyorlar? Derinlemesine görüşmelerde bir yandan cinsiyet ve köken arasındaki, diğer yandan da hastalık deneyimi ile olan bağlantılar inceleniyor.

Kadınlarla yapılan ilk derinlemesine görüşmeler onların COVID-19 pandemisi süresince yaşadıkları deneyimlere yoğunlaşıyor. Burada hedef, virüsün hükümet tarafından görmezden gelinen cinsiyete özgü etkilerini ortaya çıkarabilmek. Görüşmeler öz sorumluluğun merkezi bir rol oynadığı, kendini bireysel, sosyal ve teknik alanlarda gösterdiğini gösteriyor. Kadınlar anlatılarında pandemi sırasında yaşadıkları sağlık sorunlarından kendilerini sorumlu tutmaya ve onların sebebi olarak da mevcut yaşam koşullarını görmeye eğilimler. Görünen başka bir eğilim de kendilerinin ve başkalarının reaksiyonlarını ahlaki değerlendirmelere tabi tutmaları. Böylece kendini korumak konusundaki eksiklikler ahlaki bir başarısızlık olarak yorumlanıyor, sorumluluk bireysel düzlemde konumlandırılıyor. Görüşmelerin önemli bir bulgusu, kadınların hastalıklardan korunmak için yüzeylerin dezenfeksiyonu gibi farklı yöntemlere başvurmaları. Karşılığında herhangi bir ödeme yapılmayan ev ve bakım çalışmalarının veya aile üyelerine

ve bakıma muhtaç olanlara yönelik çalışmaların çoğu kadınlar tarafından yapılıyor. Bakım normal koşullarda fiziken aynı mekânda bulunmayı gerektirir. Fakat COVID sırasında “uzaktan bakım” olarak nitelendirdiğimiz başka bir biçim ortaya çıkıyor, zira bakımı üstleyenler bir taraftan virüsün bulaştığı aile üyeleriyle ilgilenirken diğer taraftan da kendi sağlıklarına dikkat etmek zorunda. Bakımla kendini koruma arasındaki bu ikilemi çözebilmek için hasta olan aile üyelerinin evine girmez, her gün kapının önüne yemek bırakırlar. İlk sonuçlar, marjinalleştirilmiş gruplar için bakım ve sosyal hizmetlerin etkinliğinin yeniden değerlendirilmesi ve mevcut sosyal bakım yapılarına entegrasyon imkânlarının araştırılması gerekliliğini ortaya koyuyor.

Dr. Melike Şahinol enstitünün “İnsan, Tıp ve Toplum” araştırma alanını yönetiyor.

Görüşme çağrısı, el ilanı: “Covid-19 üzerine konuşmaya hazır mısınız?”, 2022

Dr. habil. Martin Greve

Üç Kuşak

“Dedem saygın bir insandı”, diyor Polat Şahin, ve Doğu Anadolu’da, Mankerek köyündeki eski evinin yıkıntılarını bakıyor. “Misafirperverdi, köye gelen hiç kimse ona uğramadan gitmezdi”. Berlinli etnolog Peter Bumke (doğum tarihi 1945) Doğu Anadolu köyü Mankerek’teki bu evde dedesiyle, o zamanlar pek de genç sayılmayacak yaştaki İmam Rıza’yla karşılaştı. 50 yıldan fazla zaman geçmiştir. Bumke bugün hâlâ her sabah odasına yoğurdu getiren “küçük Polat”ı hatırlıyor. Berlinli genç etnolog yıllar boyunca köye geldi, haftalarca, hattâ aylarca kaldı. En sonunda bütün bir kış mevsimini köyde geçirdi. Köyün sakinlerini ve ailelerini tanıdı, onların tarlalardaki zor çalışmalarına, ufak tefek kavgalarına şahit oldu. Fotoğraflarını çekti. Siyah beyaz portreler, dağlardaki basit yaşamın fotoğrafları çıktı ortaya.

Bumke’nin Mankerek ve sakinleriyle bağı hiç kopmadı. Sonunda, 2015 yılında – artık emekli olmuştu – kendileri de yaşlanmaya başlamış olan o zamanın çocuklarıyla söyleşiler yapmaya başladı. Ona Kürtçe, Türkçe ya da Almanca hayatlarını anlattılar, Tunceli’de (Dersim) siyasal şiddetin arttığı 80’li ve 90’lı yıllardan söz ettiler. Köydekiler o yıllarda Türk askerleri ile militan gruplar arasında

sıkışık kalmıştı. Yiyeceklere el konuyordu, insanlar İstanbul’a, İsviçre’ye veya Almanya’ya göç etti.

Geçtiğimiz Eylül ayında Orient-Institut İstanbul Tunceli’de, yani Mankerek’e yakın bir kentte Bumke’nin fotoğraflarının ilk kez gösterildiği büyük bir sergi düzenledi. Bu sergiden de bir sonraki serginin fikri doğdu: İstanbul’da düzenlenecek bir sergide hem fotoğraflar hem de söyleşilerin videoları gösterilecek. Almanya Dışişleri Bakanlığı sergiye mali destek sağlama sözü verdi. Böylece sinemacı Özay Şahin videolar üzerinde çalıştı, kurguladı ve altyazılarını hazırladı. Şimdi artık onları sanal olarak bir arada görebiliyoruz ve duyabiliyoruz: „Küçük Polat“ yetişkin olarak karşımızda, babası Halil Şahin ... Off’tan Peter Bumke’nin 70’li yıllarda yaptığı kayıtlardan artık çoktan ölmüş olan dedenin kırık sesini duyuyoruz.

“Doğu Anadolu’da Köy Hayatı (1957 – 1979)” sergisi fotoğraflar, videolar ve bunların yanı sıra iki Alman etnomüzikoloğunun topladığı malzemeler ile birlikte Eylül 2023’te Orient-Institut’un Teutonia binasında açılacak.

Dr. habil. Martin Greve “Göç, Bellek ve Müzikal İfade” başlıklı enstitü araştırma projesini yürütüyor.

Dr. Stefano Taglia

Çek Bilimler Akademisi Şark Enstitüsü, Prag

Geç Osmanlı İmparatorluğu’nda Uyuşturucu Tüketiminin Toplumsal Tarihi

Dr. Stefano Taglia, 2022 yılında Çek Bilimler Akademisi Şark Enstitüsü ile başlayan araştırma işbirliği programı kapsamında Orient-Institut İstanbul’a, 6 ay boyunca araştırmalarını burada sürdürmek üzere gelen ilk konuk bilim insanı oldu. Taglia’nın araştırma projesi geç Osmanlı İmparatorluğu’nda uyuşturucu kullanımının toplumsal tarihi ile ilgili. Projesi kapsamında Taglia, Sultan II. Abdülhamid’in iktidarında ve Jön Türkler’in yönetimleri süresince devlet ve esrar kullanıcılarının karşılıklı etkileşimini idare ve toplum tarihinin kesişme noktasında araştırıyor. İstanbul’da başvurulacak birincil kaynaklar arasında Osmanlı Arşivi’nden belgelerin yanı sıra Osmanlı Devleti’nin kenevir üretimi, pazarlanması ve tüketilmesi konusundaki yaklaşımına ışık tatabilecek tıbbi araştırmalar, dönemin dergileri ve popüler yayınlar yer alıyor.

Araştırmanın önemli hedeflerinden biri de, devletin kamusal bir sağlık sistemi oluşturma konusunda sorumluluk geliştirmeye ve bağımlılık tedavileri uygulamaya başladığı tarihsel bir dönemde uyuşturucu bağımlılarının yönelik değişen toplumsal tutum ve yaklaşımların incelenmesidir.

Konuk Bilim İnsanları ve Bursiyerler

Muallim Şövalye Hasan Bahri, Esrarkeşler, İstanbul: Şems Matbaası, 1912

Dr. A. Ebru Akcasu

Anglo-American University Prague

Modernitenin Boyunduruğu Altında: İmparatorluktan Cumhuriyete Osmanlı Kadınlarının Aktivizmi

Ebru Akcasu, modern Yakın Doğu'nun tarihçisi olarak Osmanlı kadınlarının 19. ve 20. yüzyıl modernizmi ile yaşadığı hesaplaşma konusunda uzmanlaştı. Güncel araştırmalarının büyük bir bölümü toplumsal cinsiyet, mezhep, kimlik ve modernitenin kesişme noktasında konumlanıyor ve kişiler ve fikirlerin ulus ötesi hareketlerini inceliyor. Londra SOAS'de 2017 yılında tamamladığı Yakın- ve Orta Doğu araştırmaları alanındaki doktora-sının ardından Prag Karl Üniversitesi ve Anglo-Amerikan Üniversite'de ders veriyor. Ebru Akcasu'nun, post doktora bursu kapsamında Orient-Institut İstanbul'da sürdürdüğü araştırmanın konusu, Sultan II. Abdülhamid

Fatih Rüşdiyesi'nin kız öğrencileri / Abdullah Frères, photographes de S.M.I. le Sultan. Library of Congress, Prints & Photographs Division, Abdul Hamid II Collection, LC-USZ62-80807.

döneminin sonlarında ve cumhuriyetin ilk yıllarında kadınların aktivizmi ve kamusal alandaki görünürlükleridir. Bu gayeyle üzerinde çalıştığı proje, söz konusu geçiş döneminde kadın aktivistlerin tarih yazımında ihmal edilmesinin toplumsal-politik nedenlerini ve etkilerini araştırıyor. Akcasu ancak birkaç yıldır geç dönem Osmanlı kadın hareketinin anahtar figürü olarak kabul edilmeye başlayan Emine Semiye ile ilgili biyografik ve histoyografik bir araştırma ile konuya giriyor. Araştırmanın temelini Emine Semiye ile ilgili yayınlanmış Türkçe çalışmalar oluşturuyor, amacı ise onun hikâyesinin çağdaşı olan hipotezlerle ilgili tartışmalarda ve geç Osmanlı kadın hareketinin tarihi karmaşıklığı içinde kendine yer bulmasını sağlamak.

Historiyografik boşlukların, köklü dönüşümlerin yaşandığı o dönemin cinsiyet gerçeklikleriyle ilgili varolan anlatılarıyla nasıl ilişkilendirilebileceği konusunda düşünürken aynı zamanda ihmal edilmiş sesleri Osmanlı tarihinin yankılarına katmayı araştırmanın hedefleri arasında yer alıyor. Çalışmanın sonucunda ortaya çıkacak makale, Ebru Akcasu'nun hazırlayanlar arasında yer aldığı *Archiv Orientální*'nin (ArOr) biyografi araştırmaları ile ilgili özel sayısında yayımlanacak.

Ebru Akcasu, Emine Semiye ile ilgili çalışmasına paralel olarak II. Meşrutiyet döneminde anavatana karşı cinsiyete özgü görevler hakkında bir metnin çevirisini yapıyor. Aynı zamanda geç Osmanlı İmparatorluğu'nda göç konusuyla ilgili bir monografi üzerinde çalışıyor.

Dr. A. Ebru Akcasu Orient-Institut İstanbul'da post doktora bursiyeri olarak bulunuyor.

Ekaterina Aygün, MA

Ludwig-Maximilians-Universität München

Rusça konuşan göçmenlerin sanatsal merkezi olarak Konstantinopolis / İstanbul (1919 – 1927)

1917 devrimi ve Rusya'da patlak veren iç savaş sonrası, eski Rus İmparatorluğu'nda kalan birçok entelektüel ve sanatçı ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Bu mülteciler için, Konstantinopolis / İstanbul, "Batı'da" (Belgrad, Berlin ve Paris gibi şehirlerle birlikte) en popüler destinasyonlardan biri haline geldi. Şehir, birçok mülteci için sadece bir geçiş noktası olması sebebiyle, göçmen sanatçı merkezi olarak araştırmacılar tarafından hak ettiği kıymet hiçbir zaman verilmedi. 20. yüzyılın başında Konstantinopolis / İstanbul'daki Rusça konuşan göçmenler hakkında kapsamlı çalışmalar bulunmasına rağmen, Rusça konuşan göçmen ressam, heykeltıraşlar ve fotoğrafçılar için yaratıcılığın bir melcesii olarak şehirle ilgili yeterli araştırma yapılmadı. Sürgünde yeni koşullarla nasıl başa çıktılar? Sanatlarından nasıl geçimlerini sağladılar? Eserlerini yerel tercihlerine göre uyarlamaları gerekiyor muydu? Destekçileri ve müşterileri kimlerdi? Son olarak, şehirle olan etkileşimleri ve şehre ilişkin algıları nasıldı – ve bu algı sanatlarına nasıl yansdı?

Ekaterina Aygün, tez projesinde, Konstantinopolis / İstanbul'u, 1920'lerde Rusça konuşan göçmen sanatçıların sanatsal merkezlerinden biri olarak ele alır ve kentsel, sürgün ve sanatsal kesişimlere odaklanarak şehirdeki Rusça konuşan göçmen ressam,

heykeltıraşlar ve fotoğrafçılar üzerine kapsamlı bir araştırma sürdürüyor (1919 – 1927). Araştırması, öncelikle basın kaynaklarına (hususiyetle 1920'lerde Konstantinopolis / İstanbul'da Rusça, Fransızca, İngilizce ve Osmanlıca / Türkçe yayınlanan gazete ve almanaklara), görsel materyallere ve "ego-dokümanlarına" dayanmaktadır.

Ekaterina Aygün Ludwig-Maximilians-Universität München'de sanat tarihi bölümünde doktora öğrencisi ve şu anda Orient-Institut İstanbul'dan bir doktora bursu almaktadır.

Casino Moderne, Konstantinopolis, 1921. Göçmen sanatçı Aleksandr Kozmin tarafından yapılan ve Nashi Dni almanağı'nda yayınlanan bir reklam illüstrasyonu (*Nashi Dni / Nos Jours* 9 [1921]). The Slavonic Library, Prague.

Dr. Alessia Zubani

École des hautes études en sciences sociales, Paris

Orta Çağ İslam dünyasında teknoloji ve güç

Bu proje, Orta Çağ İslam dünyasında sanat objelerinin üretimi, teknik ilerleme ve emperyal hedefler arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmak amacıyla su saatleri, sanatsal kaplar ve müzik otomatları gibi mekanik aletlerin sosyal ve kültürel tarihini araştırıyor. Otomatlar olarak da adlandırılan mekanik aletler, sanatsal incelik ile teknik beceriyi birleştirerek dönemlerinin en ilgi çekici lüks objelerinden sayılıyor. Buna rağmen elitler için zevk ve keyif objeleri olarak görülmüş oldukları için araştırmalarda genellikle birer dipnot olarak geçitiriliyorlar. Proje, otomatlara Orta Çağ İslam dünyasında gücün görsel dilinin önemli bir parçası olarak bakmasıyla bu yorumu sorgulayarak şu tezi ileri sürüyor: İktidar sahipleri dahice üretilmiş aletlerini yerel elitlere ve tebaalarına resmi törenler sırasında muntazaman gösterir, böylece kendi güçlerinin ve hakimiyetlerinin göstermiş olurlardı. Hükümdarların otomatları birbirlerine hediye ederek ekonomik refahlarını ve

teknolojik becerilerini göstermesi, böylece uluslararası sanat ve teknoloji rekabete girmesi aynı derecede önemli bir başka noktadır. Bu rekabet eninde sonunda Batı Asya'nın bütün büyük hükümdarlıklarının paylaştığı bir görsel güç dilinin oluşumuna katkıda bulundu. Proje aynı zamanda Helenistik ve Farsî bilim ve teknik bilgisinin Orta Çağ İslam toplumlarında yayılma tarihinin de izi sürüyor.

Alessia Zubani, École des hautes études en sciences sociales, Paris'te post doktora bursiyeri. Max Weber Stiftung'un (MWS) Gerald D. Feldman Travel Grants programı kapsamında Orient-Institut Istanbul'da konuk araştırmacı olarak bulunuyor.

Ziyafetlerde kullanılan figür The Book of the Knowledge of Ingenious Mechanical Devices by al-Jazari (d. 1206) kaynaklı folyodan, The Metropolitan Museum, Accession Number: 55.121.12

Türk Bilim ve Teknik Araştırmaları Ağı'nın Kış Okulu

STS TURKEY Winter School

STS Turkey, Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırmaları Ağı (Science, Technology and Society), araştırma ve eğitim çalışmalarına verdiği destekle adı geçen alanın Türkiye'deki görünürlüğünü ve yaygınlığını artırmak için çalışıyor. Bu amacı STS alanındaki araştırma ve eğitim çalışmalarını himaye ve muavenet ederek güdüyor. Ağ, ilk kez Ocak 2019'da Orient-Institut Istanbul'un desteğiyle İstanbul'da ilk STS Turkey kış okulunu düzenlemişti. Orient-Institut Istanbul bu yıl da 30 - 31 Ocak 2023 tarihlerinde yapılan kış okulunu desteklemiştir. STS TURKEY Winter School'un disiplinler arası eğitimlerine farklı akademik alanlardan - sosyoloji, hukuk, sanat, mühendislik ve medya bilimleri gibi - katılımcıları vardı.

Outreach Etkinliği

Bundeszentrale für politische Bildung'un (Alman Federal Sivil Eğitim Ajansı) ilk bilgilenme ve çalışma gezi grubu Orient-Institut Istanbul'a konuk oldu

Bundeszentrale für politische Bildung'un Türkiye'ye ilk bilgilenme ve çalışma gezisi Mart ayının başında yapıldı ve geziye basın, güvenlik organları, kamu yönetimi ve siyasi eğitim alanından yaklaşık 20 temsilci katıldı. Grubu 7 Mart'ta Orient-Institut Istanbul'da enstitü müdür yardımcısı Dr. Richard Wittmann karşıladı ve Max Weber Vakfı'nın sosyal bilimler alanındaki yurtdışı araştırma enstitüsünde yürütülen çeşitli araştırma projeleri ve Türk ve uluslararası akademik ortaklarla yapılan bilimsel iş birlikleri tanıttı. Dil bilimleri araştırmacısı Dr. Ruth Bartholomä, enstitünün pratik araştırma etkinliklerini, ampirik verilere dayanan ve Türkiye'de gündelik dil, üniversite eğitimi ve devlet dil politikası üçgeninde yabancı kelimelerin kullanımını incelediği araştırma örneğinde somutlaştırdı.

Frankfurt Üniversitesi'nde master eğitimine devam eden stajyer Şeyma Doudouxi, enstitüde yeni yetişen bilim insanlarına destek konusunda yaşadığı kişisel deneyimlerden söz etti.

Orient-Institut Istanbul'da ziyaretçi grubu. Foto: © Şeyma Doudouxi

Müzik Araştırmalarından Haberler

International Musicological Society (IMS, Uluslararası Müzikoloji Cemiyeti) "Auditory History" çalışma grubu resmen kuruldu

DFG Projesi *Corpus Musicae Ottomanicae* araştırmacısı ve editörü Salih Demirtaş'ın ve Bern Üniversitesi Tarihsel Müzik Bilimleri doktora öğrencisi Tin Cugelj'nin girişimiyle "Auditory History" çalışma grubunun resmen kuruldu ve grup çalışmalarına 30 Ocak 2023'te International Musicological Society (IMS) çatısı altında başladı.

Çalışma grubu, uluslararası ve disiplinler arası bir forum olarak tüm kariyer kademelerinden akademisyenlere hitap ediyor ve küresel boyutta geçmişin dinleme deneyimleri ve ses dünyalarıyla ilgili güncel araştırmaların tartışılmasını desteklemek üzere kuruldu. Grubun amacı antropoloji, arkeoloji, mimari, sanat tarihi, ekoloji, tarih, edebiyat, müzikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi farklı disiplinlerin sınırlarını genişletecek eleştirel tartışmalara, teori geliştirmeye ve uzun süreli işbirliklerine

zemin hazırlamaktır. Çalışma grubuna katkıda bulunmak ya da üye olmak isteyen araştırmacılar resmi web sayfasını ziyaret edebilirler:

<https://www.musicology.org/networks/sq/auditory-history>

"Osmanlı tarihinin kaynakları olarak kişisel tanıklıklar" araştırma alanından yeni yayın

Stefan Hanß
Narrating the Dragoman's Self in the Veneto-Ottoman Balkans, c. 1550 – 1650
(Life Narratives of the Ottoman Realm: Individual and Empire in the Near East, Vol. 3)
Abdingdon: Routledge, 2023.

16. ve 17. yüzyılda İstanbul'da oturup Akdeniz'de seyahat eden Venedikli tercüman ve ajan Salvago ailesine dair bu mikro tarih, tarihi tasvir sanatının önemli bir ürünü.

Babası Venedik'in gizli emriyle öldürüldükten, yeğenin Osmanlı tarafından ibret-i âlem alenen idam edilmesine karar verilme-

sinden sonra erkek kardeşleri gibi Genesino Salvago da kişisel tanıklıklarını kaleme almaya karar vermiştir. Salvago kardeşlerin kişisel tanıklıkları, kelimelerin ve dünyaların sınırlarının aşılması sırasında imparatorluk, aile ve tercüme arasındaki bazen yararlı ama bazen de tedirgin edici bağlar arasında yol bulmaya yardımcı oldu.

Burada ilk kez yayımlanan ve Güney Doğu Avrupa ile ilgili zengin bilgiler içeren otobiyografik metnin keşfi, Salvago ailesinin rekabet, ihanet ve sömürgecilikle sarsılan ve büyük değişimler yaşayan bir dünyaya başa çıkmak için verdiği yorulmak bilmez mücadeleyi yansıtan bu sıra dışı mikro biyografisinin çıkış noktası, oldu.

Bu yayın, Osmanlı tebaasının Venedikli yaşam hikâyelerinin izini sürerek Akdeniz havzasının ortak ancak kırılğan paylaşımı konusunda tercüme sahipliğinin önemi vurguluyor.

Stefan Hanß bir tercümanın özünün tercüme pratiklerini incerken yeniçağ dönemi Balkan temas bölgesinin Akdeniz için önemini yeniden kurguluyor.

Orient-Institut Istanbul araştırmacılarının yayınları

Esther Voswinckel Filiz
**İstanbul'da Aziz Mahmud Hüdayi:
Bir Mekânın Biyografisi**
Istanbul Texte und Studien 48.
Ergon Verlag, Baden-Baden, 2022.

Aziz Mahmud Hüdayi (1541 – 1628), Celvetiye tarikatının "ikinci piri" (pir-i sani) ve Boğaziçi'nin dört koruyucusundan biri sayılan, İstanbul'un ötelerinde de Osmanlı tasavvuf hayatının meşhurlarındandır. Türbesi İstanbul'un Asya yakasında, Üsküdar'da, Boğaz'a bakan bir tepede yer alır ve çok farklı insanlardan oluşan bir kitle üzerine büyük cazibesine sahiptir. İstanbul'da "Aziz Mahmud Hüdayi" dendiğinde hem bir yer hem de bir kişi kastedilir. "Yer" ve "kişi" arasındaki bu yakınlık eserin alt başlığı, "Bir Mekânın Biyografisi"nin çıkış noktasıdır.

Burada insanlar manevi bir zat ve mekân ile nasıl ilişkiye geçiyorlar? Türbenin çok katmanlı maddesellikleri bu ilişkide nasıl bir önem taşıyor? Eskiyle yeni, sabitle taşınabilir ve mevcut olanla olmayan şeyler arasındaki ilişki nasıl biçimleniyor? Boğaziçi'ndeki fırtı-

naları, Aziz Mahmud Hüdayi mahallesinin dar ve dik sokaklarının şekillenişini, burada gözlemlenebilecek ekmeğe, küp şeker veya su gibi ihşanların dağıtılmasını, ya da dua ve dilekleri, kokuları ve sesleri veri olarak dikkate alırsak Üsküdar'ın din tarihi nasıl anlatılabilir? Ve türbe için bugün hâlâ işin ehli uzmanlar tarafından eski usullere göre elle dikip sarılmaya devam edilen taç-ı şeriflerin katmanlarının arasına nasıl bir bilgi ve deneyim saklanıyor?

Üsküdar'da birkaç yıl süren saha araştırma ve katılımcı gözleme dayanan bu kitap, İstanbul'da türbe ziyaretinin gelenek ve göreneklerinin yoğun bir tasviri ve aynı zamanda da Osmanlı ve çağdaş tasavvufun maddi kültürünün titiz bir tespiti.

Aydinoğlu, A. U., Kılıçtepe, Ş., Öncüler Yayalar, E., Saka, E., & Şahinol, M. (eds.)
STS: Bir Disiplin Olarak Kimlik İnşası
Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları, 2022.

Science and Technology Studies (STS) alanında Melike Şahinol'un ortak yayıncısı olduğu Türkçe yeni bir derleme open access olarak yayımlandı. "STS: Bir Disiplin Olarak Kimlik İnşası" Türkiye'de transformasyon süreçlerinin sosyo-teknik analizine ilişkin önemli makaleler içeriyor. Ele alınan konular arasında toplumsal alanın dijitalleştirilmesi ve yeniden inşası, birbiriyle rekabet eden uzmanlıklar, enerji sektöründe transformasyon süreçleri ve STS'in bu konudaki reaksiyonları yer alıyor.

Türkiye'de çok sayıda STS araştırması yapılıyor, fakat bunların büyük çoğunluğu bugüne kadar sosyal bilimler ve felsefe alanıyla sınırlı kaldı. Türkiye'de bilim, tıp ve teknoloji tarihi, özellikle de Osmanlı dönemine ilişkin araştırma alanı olarak varlığını sürdürürse de bilim ve teknoloji değerlendirmesine yönelik açık

ve kesin bir STS perspektifini henüz geliştirmemiştir.

Türkiye'de STS'in görünürlüğü antropoloji, tasarım ve sosyal bilimler alanında çalışan genç araştırmacıların çabalarıyla arttı. Yine de STS yalnızca sayılı yerlerde, örneğin İstanbul Teknik Üniversitesi'nde, üniversite eğitiminin bir parçası olarak kendine yer bulabildi. STS'nin Türkiye'de kurumsallaşması ve uygulanması arasındaki uyumsuzluk, STS Turkey'in (www.ststurkey.net) görece düşük üye sayısını da (şu anda dört yüz üyenin biraz üzerinde) açıklıyor. Sözü geçen yayın, STS perspektiflerinin görünürlüğünü artırmayı ve bu alanda üniversite eğitimi, öğretimi ve araştırmaları teşvik etmeyi hedefliyor.

Memoria. Fontes minores ad Historiam Imperii Ottomanici pertinentes

Pek çok kısa otobiyografik kaynak, ya çok yaygın olmayan bir dilde yazıldıkları ya da özel kişilerin elinde olması gibi sebeplerden zor ulaşılabilir oldukları için bilim tarafından dikkate alınamadı. Bu kaynakları da araştırmalar için ulaşılabilir kılmak amacıyla 2015 ilkbaharında "Osmanlı İmparatorluğu tarihi için kaynak olarak kişisel tanıklıklar" araştırma alanı kapsamında "Memoria. Fontes minores ad Historiam Imperii Ottomanici pertinentes" başlıklı online yayın dizisi hazırlanmaya başladı. Dizinin editörlüğünü Dr. Richard Wittmann üstlenmiştir; yayını da Max Weber Stiftung'un ev sahipliğinde www.perspectivia.net üzerinden gerçekleştiriyor. Yayınları MENAlib Digital Publications üzerinden de online olarak ulaşılabilir.

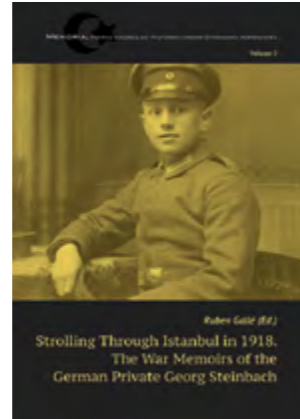
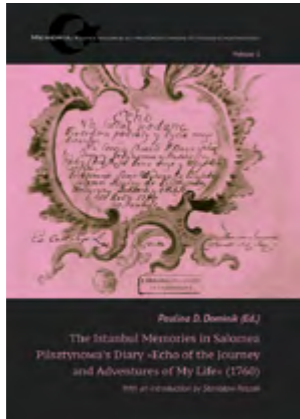

Roxana Coman (Ed.)
A Critical edition of Dimitrie Papazoglu's "Guide de voyageur. De Severin a la Mer Noire, 1863".

Memoria. Fontes minores ad Historiam Imperii Ottomanici pertinentes, Vol. 6
Bonn: Max Weber Stiftung, 2023.
(hazırlık aşamasında)

Gustaf Almenberg (Ed.)
Life narratives of the family of Swedish envoy Cossva Ancarsvärd's stay in Constantinople (1906–1920).

Memoria. Fontes minores ad Historiam Imperii Ottomanici pertinentes, Vol. 5
Bonn: Max Weber Stiftung, 2023.
(hazırlık aşamasında)

Orient-Institut Istanbul'un "İstanbul Texte und Studien (İstanbul Metinleri ve İncelemeleri)" dizisinde Ergon Yayınevi'nden çıkan güncel ciltleri

"İstanbul Texte und Studien" (ITS) 2003 yılından bu yana Würzburg'ta bulunan Ergon Yayınevi tarafından yayımlanmaktadır. ITS'de çoğunlukla Orient-Institut çalışanlarının ve Orient-Institut'un kendisi veya projeleriyle bağlantılı yazar ya da yayıncıların kitapları yayımlanıyor. Altı yıllık bir sürenin sonunda kitaplar Universitäts- und Landesbibliothek Sachen-Anhalt'ın sunucusunda açık erişimli e-kitaplar olarak ücretsiz kullanıma açıktır.

Esther Voswinckel Filiz
Aziz Mahmud Hüdayi in Istanbul – Biographie eines Ortes
Band 48
Ergon Verlag, Baden-Baden, 2022.

Evangelia Balta
Registering Life in a Multicultural City: Late Ottoman Nicosia.
Vol. I The Sources and Their Interpretation
Band 47 I
Ergon Verlag, Baden-Baden, 2022.

www.ergon-shop.de.
Bütün ITS kitaplarına e-kitap olarak da ulaşılabilir. Altı yıllık bir sürenin sonunda kitaplar Martin-Luther-Universität Halle-Wittenberg sunucusundan da ücret ödemedi edinilebilir:
<https://menadoc.bibliothek.uni-halle.de/menalib/nav/classification/1764508>.

Pera-Blätter

Orient-Institut Istanbul'un *occasional papers* dizisi *Pera-Blätter* 1995'ten bu yana Almanca veya İngilizce, kısmen de Türkçe çeviri olarak yayınlanmaktadır. Sayıların tümü perspectivia.net işbirliğiyle *open access-download* (*açık erişim-indirme*) olarak da okurlara sunulmuştur.

<https://perspectivia.net/publikationen/pera-blaetter>

<https://www.oiist.org/perablatter/>

Yayınlar

Nr. 40
Evren Kutlay & Gábor Fodor
**Osmanlı Sarayı'nda Bir Macar Piyanist:
Géza Hegyei**

Nr. 39
Johannes Niehoff-Panagiotidis &
Anastasios Nikopoulos
Mönche und Osmanen
(hazırlık aşamasında)

Nr. 38
Stefan Selke
Aşırı Verimli İnsanlar ve Manipülatif Araçlar.
(hazırlık aşamasında)

Online Sunum

Prof. Jay Winter (Yale Üniversitesi)
**Büyük Savaş'ın Son Bulduğu Gün:
24 Temmuz 1923**
3 Mayıs 2023, 17.00

Bugün tarihçiler genellikle 11 Kasım 1918'in Birinci Dünya Savaşı'nın sonu olmadığı konusunda hemfikirdir. Savaş, Doğu Avrupa ve Anadolu'da dört yıl daha devam etti. Büyük Harb'in gerçekten son bulduğu gün, 24 Temmuz 1923'tür. Cenevre Gölü kıyılarında Türkiye'yle eski hasımları Lozan Antlaşması'nı imzalayarak 1914'ten beri süregelen düşmanlık durumunu sona erdirdi.

Sunum bu tarihi, yeni ve huzursuzluk verici bir olgu, savaşın sivilleşmesi bağlamında ele alıyor. Birinci Dünya Savaşı süresince ve sonraki yıllarda savaş tabiat değişimine uğramıştır. Askeri ve sivil hedefler arasındaki farklar muğlaklaştı ve savaşçı olmayanlar savaşın başlıca kurbanları haline geldiler. Daha önce savaşlar esir takasıyla sona ererken, Lozan Antlaşması, zorunlu bir sivil nüfus takası öngören ilk barış antlaşması oldu. Bir milyondan fazla Rum Ortodoks erkek ve kadın Türkiye'de yaşama hakkını kaybetti, aynı zamanda bu rakamın yarısı kadar Müslümanlar zorla Yunanistan'dan sürgün edildi. Lozan Antlaşması'yla, vatandaşlık hakkı din ve yalnızca din temel alınarak tanımlanmıştır. Cenevre Gölü kıyılarında, etnik temizlik uluslararası hukuka dahil edilmiştir.

Prof. Jay Winter, Birinci Dünya Savaşı konusunda en saygın ve tanınmış tarihçilerden birisidir. Uzun yıllar boyunca Cambridge'de ders veren Winter, şu anda Amerikan Yale Üniversitesi'nde Emeritus Charles J. Stille Tarih Profesörü olarak görev yapmaktadır. Tüm Cambridge University Press tarafından ya-

yımlanan *Sites of Memory, Sites of Mourning: The Great War in European cultural history* (1995), *War beyond words: Languages of remembrance from the Great War to the present* (2017) ve *The Cultural history of war in the twentieth century and after* (2022) gibi eserlerin yazarıdır. Ayrıca, *Cambridge History of the First World War* (2014) derlemesinin editörüdür ve *The Great War and the shaping of the twentieth century* (BBC/PBS) belgeselinin yapımcısı olarak bir Emmy Ödülü kazanmıştır. Ayrıca Fransa'nın Péronne şehrinde bulunan bir Birinci Dünya Savaşı müzesi olan *Historial de la grande guerre*'ün kurucularındandır. Kendisine Graz Üniversitesi, Katolik Leuven Üniversitesi ve Paris Üniversitesi tarafından fahri doktora unvanı verilmiştir. 2017 yılında, Avusturya Federal Cumhuriyeti tarafından tarih alanındaki yaşam boyu çalışmaları için Victor Adler Ödülü'ne layık görülmüştür.

Etkinlikler

Foto: © Richard Wittmann

Atölye

Imperial Lives Turned National: Biographical Reflections On the Post-Ottoman Transformation a Century Ago
22 – 23 Mayıs 2023, Orient-Institut Istanbul

Max Weber Stiftung'a bağlı Orient-Institut Istanbul ve Çek Bilimler Akademisi'ne bağlı Şark Enstitüsü (OI-CAS) 22 – 23 Mayıs 2023 tarihlerinde "Imperial Lives Turned National: Biographical Reflections on the Post-Ottoman Transformation a Century Ago" başlıklı uluslararası bir atölye çalışması düzenlendi.

Bu atölye, her iki enstitünün Mayıs 2022'de başlayan bilateral iş birliğinin sonucunda düzenlenen ilk çok günlük etkinlikti. Burada yer alacak katkılar, OI-CAS tarafından yayımlanan *Archiv Orientalni*'nin özel sayısının birer parçası. Bu özel sayı, Yakoob Ahmed (İstanbul Üniversitesi) ve A. Ebru Akcasu (Anglo-American University, Prague, ve Orient-Institut Istanbul) tarafından birlikte yayımlanacak. Özel sayı, Osmanlı İmparatorluğu'ndan post

emperyalist döneme geçişi yaşamış Osmanlı vatandaşlarının yaşam hikâyelerini araştırıyor ve bu transformatif, pek çok kişi için de travmatik tarihi süreci daha iyi anlamamıza katkıda bulunmayı amaçlıyor. Etkinliğin ilk günü her iki enstitünün temsilcilerinin giriş konuşmaları (Christoph K. Neumann, Orient-Institut Istanbul, ve Stefano Taglia, OI-CAS), yayımlanması planlanan katkıların sunumu ile başladıktan sonra Prof. Benjamin Fortna'nın (University of Arizona) Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türk ulus devletine geçiş sürecinde otobiyografik kaynakların özelliklerini ele alan açış sunumuyla devam etti. İkinci günün sonunda ise Stefano Taglia (OI-CAS), Christoph K. Neumann ve tematik özel sayının yayımcılarıyla birlikte gerçekleştirilen bir yuvarlak masa tartışması yer aldı.

Etkinlikler

Atölye katılımcıları. Foto: Abdil Çelik

Haziran'da Etkinlik Dizisi

Franz Liszt'in İzlerini Sürerken: Osmanlı Sarayında Macar Müzisyen Géza Hegyei & Istanbul Club Teutonia Sahnesi

Prof. Dr. Evren Kutlay (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi), Dr. Gábor Fodor (Liszt Enstitüsü, Macar Kültür Merkezi İstanbul) ve Dr. Richard Wittmann (Orient-Institut Istanbul) tarafından düzenlenen geniş kapsamlı etkinlik programı sunumlardan, konserlerden, bir kitap tanıtımından ve bir sergiden oluşuyordu. Etkinlikler Haziran ayında Teutonia Derneği'nin Galata'da yer alan ve Orient-Institut'un yeni merkezi olarak restore edilen tarihi mekânında gerçekleştirildi. 1880'den 1930'lara kadar Teutonia kulüp binasının sahnesi şehrin en önemli kültürel

etkinlik mekânlarından biriydi. Osmanlı sarayında çalışmış ve İstanbul'daki sanat kariyerine Teutonia sahnesinde başlamış Macar müzisyen Géza Hegyei'yi odağa alan bu çok yönlü etkinlik programı, dönemin İstanbul'unun müzik yaşamında Avrupalı müzisyenlerin önemine dikkat çekiyordu. Sunumlar ve bunlarla uyumlu, tanınmış Türk ve farklı ülkelerden müzisyenlerin sahne aldığı konser akşamları, Avrupalı müzisyenlerin İstanbul'daki çalışmalarının bıraktığı etkinin izini sürüyordu. Géza Hegyei'yi konu alacak akşamın ardından birer akşam da Franz Liszt'in ve Potsdamlı saray müzisyeni Paul Lange'nin çalışmalarına ayrılmıştır.

Kapsamlı etkinlik programının detaylarını Orient-Institut Istanbul'un web sayfasında yayımlandı.

Enstitünün etkinlikleri kısmen çevrim içi kısmen de sunumları yapacakların enstitüye davet edilmesiyle hibrid formatta gerçekleştirilecektir. Etkinlik saatleri İstanbul saatidir (GMT+3). Etkinliklere katılım için çoğunlukla kayıt gerekmektedir. Farklı bir bilgi verilmediyse lütfen adınızın ve kurumunuzun adının yer aldığı bir e-postayı events@oiist.net adresine göndermeniz rica olunur. Ardından erişme için gerekli bilgiler size gönderilecektir.

<https://www.oiist.org/in-the-footsteps-of-franz-liszt/>

Etkinlikler

Orient-Institut Istanbul Kütüphanesi

Orient-Institut Istanbul Kütüphanesi Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nin (dil, tarih, din, edebiyatbilimi ve toplum bilimleri alanlarında) tüm yönlerini kapsayan bilimsel literatür başta olmak üzere Türk halkları ve İslam'la ilgili dil, tarih ve edebiyatı kapsayan literatürü toplamakta ve bünyesinde barındırmaktadır.

Kütüphanede hâlihazırda 50.000 cilt monografik kitap, bir kısmı tarihi olmak üzere 400 bölge haritası ve Osmanlıca, Türkçe ve diğer dillerde olmak üzere 1.550 dergi bulunmaktadır. 120 derginin aboneliği devam etmektedir. Her yıl yaklaşık 1.000 kitap ve 750 dergi nüshası raflara girer. Enstitünün ağındaki ayrıca çeşitli E-Book-platformlarında aşağı yukarı 4.430 E-Book okurların hizmetine sunuluyor. Bunun yanı sıra kütüphanede ulusal lisanslar, DEAL-anlaşmaları ve elektronik dergilerin ya da veri bankalarının satın alınmasıyla kullanıma sunulan çeşitli elektronik kaynaklara ulaşmak mümkün.

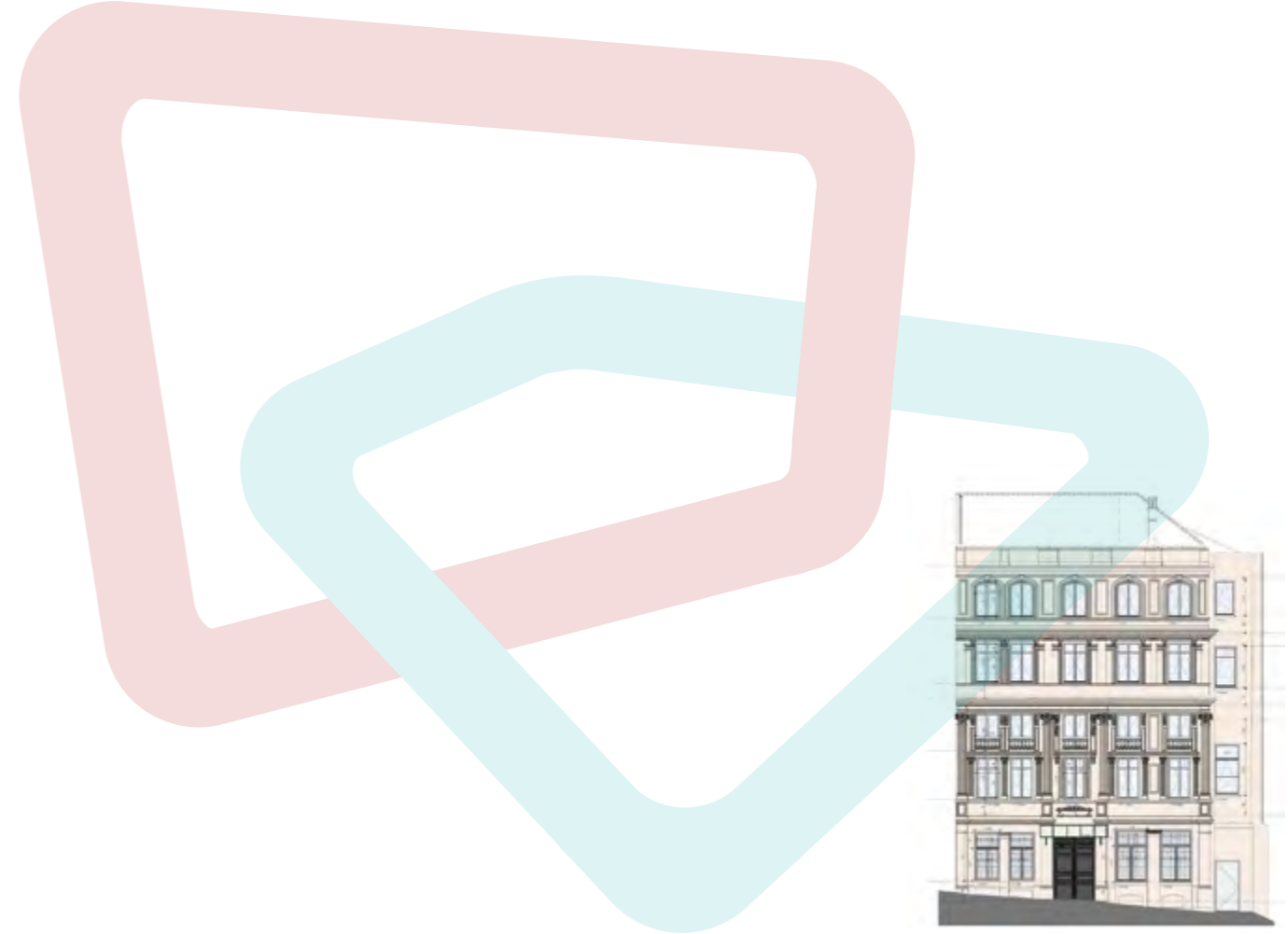
Kütüphane kamuya açık ve ücretsizdir. Yayınlar ödünç verilmez. Kişisel kullanım için bir kitap tarayıcı mevcuttur.

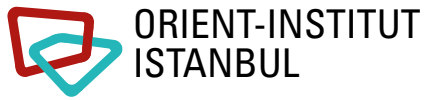
Açılış saatleri
Pazartesi'den Perşembe'ye kadar:
10:00 – 19:00
Cuma günleri: 9:00 – 13:00

Çevrimiçi katalog:
<http://vzlbs2.gbv.de/DB=47/>

Edinilen yeni yayınların listesine Ocak 2018'den bu yana OPAC üzerinden doğruya erişilebilir. Bunun için OPAC'ta, edinilen yeni yayınlar linkine tıklayıp son altı ayın yeni yayınlarını konu tasnifi veya aylara göre sıralanmış olarak görebilirsiniz. Web sitesinde bulunan yeni yayınlar listesi altı ayda bir geriye dönük olarak güncellenir.

Max Weber
Stiftung

.....

Deutsche
Geisteswissenschaftliche
Institute im Ausland

